

נושא השבוע: איסור ספיה לקטן

המקור בפרשה: "כל נפש מכס לא תאכל דם"

(ו'י"ב להזהיר גדולים על הקטנים יבמות ק"ד)

ראשי הישיבות

עין הלמוד

דבר העורך

הרה"ג מרדכי קרליבך

בלאו דשביתת בנו ובאיסור ספייה

אמרה ליה ישב בליתך בלתי הוי יבמות ק"ד. איתא דבג' מקומות הוזיהרה תורה גדולים שביבתת בנו. וליינו כאשר הבין עושה לדעת אביו, ובעלי התוס' בפרשת תרו הקטן, ודיבמות ק"ד. איתא דבג' מקומות הוזיהרה תורה גדולים על הקטנים, והוא משום איסור ספיה, וילין מנייה לא שאר איסורי תורה, וא"כ מהמם תלא דאיסור ספיה כבר הוזהרונו שלא להאכיל שום איסור לבנינו, וא"כ למה צריך קרא מיוחד ומסוים בשביתת בנו הוזהרו את האב שלא יעשה בנו מלאכת האב, והרי לעולם כל שעושה מלאכה לדעת האב יש בזה איסור ספייה. והאחרונים האריכו בזה [והוא תליא בפלוגתא רבוותא ברין לא תאכלום בשאר איסורי תורה, דעת הרמב"ם בפרשת אמור (פכ"א פ"א) דכמו שבדם ושרצים וטומאת כהן והוזהרו דודלים על הקטנים, כן הוא גם בשאר איסורי תורה, וכ"מ ברש"י יומא עה: ד"ה אינשי וברין (א), ובגרי"ב (מהר"ת א"ח סי' א') ובמלבושי יו"ט (ו"ד סי' י"ט ובפלפולים סי' ג), אכן בב"י (או"ח סי' שמ"ג) העלה בדעת הנמוקי" דאין איסור ספיה מ"ה בשאר איסורי תורה].

באחיזו"ר (ח"ג סי' פ"א סק"ג) הביא בשם הגר"ח שתי"ר דבאמת בכל ספיית מלאכה לבנו יש בזה איסור גם מהמת הלאו דלא תאכלום, אלא דמשום הלאו דלא תאכלום לא הוי אלא איסור בעלמא, וכשאר איסורי תורה, משא"כ משום לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך הוי איסור דשבת, ומכאור ביבמות ו. וברש"י (ד"ה יבמות) דאיסורי שבת חמירי שנעשה בהם כמומר לכל התורה, ונאף בלאוין שאין עליהם כרת וחטאת].

ונראה ליישב קושיית רבוותא (מה נתחדש בביבמות שביבת בנו], דהנה האחרונים הקרו באיסור זה המבואר ביבמות ק"ד. שאסור לטמא כהן קטן דכתיב אמור ואמרת להזיהר גדולים על הקטנים, האם איסור זה נאמר רק לכהנים, או שכל אחד מישראל מוזהר שלא לטמא כהן קטן, וצידדו האחרונים דלא הוזהרו הגדול על הקטן אלא דוקא כמה שהוא עצמו מוזהר, אך באיסור שאינו איסור בו אינו מוזהר על הקטנים. בעיקרי"ב (א"ח סי' ס"ח) העלה, בדבריו הטור (ו"ד סי' ש"ע"ג) ומענת (ל"כ"א) איסור ספיה אלא באיסור שהוא עצמו מוזהר, נראה דגדר לאו דלא תאכלום הוא כך, דכמו שמוזהר שלא לעשות בעצמו מעשה איסור, כך מוזהר שלא לעשות מעשה האיסור לקטן, כגון אכילת שרצים וטומאת כהן, שהתפצא דאיסורו הוא מעשה האכילה וטומאת הכהן, והוה שנתחדש דכמו שהוא מוזהר שלא לעשות בעצמו מעשה האכילה ושלא לטמא כהנותו, כך מוזהר שלא לעשות מעשה איסור זה להקטן.

מעתה יש לחדש דאין שייך איסור לא תאכלום במלאכת שבת, לפי שאין מצות השביתה נתפסת רק בגוף השבות בלבד, וכאשר כן כתבו האחרונים וכפי שיבואר, ונמצא דגוף האיסורים דתליין בשביתה אינו בהמעשה גרידא, וא"כ כאשר הגדול עושה מלאכה עם הקטן, הרי אין הגדול עושה התפצא דאיסורא להקטן, כי אם שכל המעשה של הפקעת השביתה מתייחס אל הקטן בעצמו, ואשר לכן גבי שבת ליכא משום לאו דלא תאכלום. ויסוד לזה, דהנה בחתם סופר [או"ח סי' פ"ד וח"מ סי' קפ"ה] וביבמות ע"ק [או"ח סי' ס"ג סק"ו] כתבו, דאף למ"ד דיש שליח לדרב בניה מ"מ לענין שבת לא אמרין כן לפי שמ"מ הגוף שובת והתורה אמרה שבתו. ובפרשת בא [פ"ט] הארכתי לבאר שיעור זה, דאין זה רק טעמא דקרא דיתשבות', אלא הדוגו מכוון עפ"י מה שכתבו האחרונים דפרשת שלוחת לא נאמרה כלפי המעשה בעצמו לדוננו כאילו שהשולחו עשאו, אלא רק לענין זה שהמשלח הוא בקרא בעל המעשה, וענין זה של ביטול השביתה אינו תלוי במי שהוא בעל המעשה, אלא התפצא דאיסורא הוא בצירוף הגבירא שאינו שובת, וממילא אין שייך בזה דין שלוחת.

גם בחלוקת יואב [סי' א'] יצא לחדש דלענין איסורי שבת אין איסור לא תאכלום ומטעם אחר [ענינ' דברים מחודשים], וכתב שם דמה דמבואר שובת קמא. שיקטן שבא לכבות מעבכין אותו הוא רק לפי שביבתו לשבת, וששניו עילו דמפושט באשונים ביבמות ק"ד. דהטעם שמעבכין את הקטן מלכבות הדליקה [כשעושה על דעת אביו] הוא משום איסור ספייה, אך מ"מ בדעת הר"מ נראה כמש"כ. והנה הר"מ [פ"א שביבת עשור ה"ה] כתב, למדנו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו או לטווח או לנעול את הסנדל וכו', ומצוה לשבות מכל אלו כדרך ששובת מאכילה ששתייה שנאמר שבת שבתון שבת לענין אכילה ושבחון לענינים אלו. הנה דעת הר"מ דחששה ענינים אלו אסורין מדאורייתא מדכתיב שבת שבתון, וכן נקטו רוב הראשונים והאחרונים בדעתו, [דלא כדעת התוס' (פ"י דיומא) בדעת הר"מ שהוא רק מדרבנן].

הגאון רבי מאיר הייזלר שליט"א ראש ישיבת אור תורה

ספיה בקטן ובמת

גרסינן בגמ' נדה ס"א ע"ב, ת"י בגר שאבר בו כלאים עושה מעשה תוכיכין למת, א"ר יוסף זאת אומרת מצוות בטלות לעתיד לבא, א"ל אבוי וכו' והוא רב ינאי לא שנו אלא לספור אבל לקבור אסור, א"ל לאו איתמר עלה א"ר אפי' לקבור, ור' יוחנן לטעמיה דארי' מאי דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצוות, ע"כ. ובתוס' שם פירשו הדיבורה במצוות בטלות לעת"ל היינו לעולם התחיה. אולם הרשב"א שם הק' על דברי התוס', ולכן פ"י הדיבורה לעתיד לבא היינו משעה שמת, ולומר שאין החי מצווה על המת כדרך שאמרו בקטנים לא תאכלום קרי ביה לא תאכלום להזיהר גדולים על הקטנים, אלא משום דמותר ובשמים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי בשעת מיתו. ובטעם המ"ד דפליג ו"ל דאסור לקבור בכלאים אבל מותר לספור, ביאר שם הרשב"א היינו משום דשעטנו על אסרה תורה אלא לבישה והעלאה דומיא דלבישה, וטופפו שהוא לבלא בבחור היו דומיא דמוכרי כסות שמוכרין כדרכן, אבל לקבור הוא דרך לבישה ולפ"כ אסור למ"ד אין מצוות בטלות לעת"ל.

ועי' מה שהביא הכותב בעין יעקב בספ"ק דברכות מהרשב"א ביהר באור, והגידון בפלוגתא האמוראים הוא בגדר פטורו של מת, לדעת ר"א המת כתיקון שלא הגיע לכלל המצוות מצד עצמו ואף שאילו ראוהו לרבו שעטנו אין ב"ד מצווין להפרישו, עכ"ז וכו' מהחיים עליו שלא להאכילו בידים, אבל ר"י כיון דכתיב במתים חפשי אין מוזהרין עליו. היינו שנהלקין בגדר הפטור דמת מן המצוות, דר"י דר"ש קרא דבמתים חפשי שזוהו הפקעה בעצם חיובו, וליכא עליו איסור להאכילם באיסורין, אבל לר"א הוי רק פטור דבמת אונם, ולהכי מוזהרם עליו שלא לפטורו איסור בידים. והנה מש"כ הרשב"א דלר"א איכא איסור ל"ב תאכלום על המתים כמו על הקטנים ביה, ה"טעם הוא שלא ירגיל אנו את עבודת עבודתו ובשגל ביקש ליימדו, ע"ש, וא"כ אין ללמוד מהם מתיים חפשיים. ועי' בח"י הרשב"א בגדה שם שהק' זה תהיה על הרשב"א ח"ל, והיא רק דומה לקטנים הבאים לעולם ואנו חייבים לגדלם ולחנכם במצוות, למעשה שהיכל לעולם וכו'.

אולם עיני' בשרית' חת"ס האו"ח סי' פ"ג שהוכיח מכ"ד שלא כולוהו ס"ל האי טעמא דתרה"י, וגם תמוה לטעם התרה"י דא"כ למה אסור לספות איסורין לחרש ע"ש. ובאחיזו"ר (ח"ג ח"ח) סי' פ"א שהוכיח דעת הרשב"א דלא ס"ל כהתרה"י, והתורה אסרה לקטן בלאו הא"י טעמא וא"כ שפיר איכא לדמות מת לקטן אם מת אינו מופקע מן המצוות. בדעת הרשב"א נראה דין לא תאכלום הוא דין ואיסור עליו, וכמו שאסור לנו לאכול האיורים מותר, אסור לאכולם לקטנים וד"ה למתים, וכ"כ מדברי הרשב"א שהביא שם הרשב"א ח"ל, שלא חילוק כאן אלא לענין אם הם בטלות אצלנו לגבי ידיהו עיי"ש.

אולם עיני' ש לעיין, דא"כ שנתבאר דעת הרשב"א דלא כסברת התרה"י בטעם דאין להאכיל לקטן איסורין ירגיל ויקבש למדור, מ"מ עיני' צ"ב היאך אפשר ללמוד איסור ספיה מקטן למת, והיא בקטן והכוחו האחרונים ע"ש (תרי"ט י"ד סי' ב) מגמ' סנהדרין סי' ע"ב דקטן הבא על הבמה תקלה נמי איתר. ורק רחמנו חס עליה לענין עונשו, הרי דקטן שייך באיסורים, ומת"ש ל' דקטן מקיף בר' ובחה לגבי שחיטתו, וכן הסביר דזה לא שייך במתים. וכ"כ שייך ביבמות ל"ד ע"א שנוארה דקטן אינו כלל באיסורין. והוא בזה ע"פ מה שביא בס' מלבושי יו"ט ח"ח סי' פ"ג מותר"כ כ"ד דאיכא קרא מיוחד להזיהר גדולים על גדולים כשהוא שונג, וענינן שם קרא למעט המאכיל מברת, והביא כן מהמהר"ט"א בס' קודשת יו"ט, ועפי"ן ביאר דעת הרמב"ם בפ"י מה"ל שנתא הא"י דהמלביש את חברו כלאים אמ דיהא הלובש מויד הלובש לוקה המלביש עובר מוכו"ל לפני עור, ואם היה הלובש שונג והמלביש מויד המלביש לוקה הלובש פטור ע"כ. וכו' הרמב"ם בפ"ג מה"ל אבל שהוא טמא הלאו והנשמת שונג והנשמת לוקה ע"ש. ובכספי"מ שם הביא שרי"ט שכתובתו שאל להרשב"א מהיכן למד ד"ל ולא זכנו לתשובתו, ולזה כ" המלבושי יו"ט יסוד דברי הרמב"ם הוא מהאי תרי"ט.

[ועיי"ש במלבושי יו"ט דמה שלא הביא הרמב"ם דנים אלו רק בכלאים ובטומאת כהן, הוא משום שבאכילת איסורין עיקר החיוב על ההנאה במאה לו, ובהו אין המאכיל ממתוים ולא מצווה בכל התורה והנחה וכו' מתחייב כמ"ש בקידושין מ"ג, ורק בטומאת כהן וכן בכלאים אמר על ההנאה אלא על הלבישה, וכמו שניראה ברמב"ם כהמה מקומות בה' כלאים דלבישה חייב אפילו בלי הנאה כלל ורק בהעלאה בעי הנאה עי"ש בארוכה].

וא"כ שייך גידולו ההזירו על הגדולים, לא מצד שלומדים זאת מקטנים אלא יש לנו קרא מיוחד לזה, וגם על הטעם דתה"ד שמת יתחלה דהו לא שייך בגדולים אלא הוי איסור עצמי שהתורה אסרה שלא לאכול ושלא להאכילו, א"כ גם במתים אם רק הוא בעצם חחיוב אינם מופקיעים מעצם חיובו, שפיר כתב הרשב"א שאסור לנו להאכילו למת, והוי הוי איסור על החיים. [נאן בכס"מ ביאר הרמב"ם דהוי דין בפני"ג בטומאת כהן ובכלאים, וגם מוסרול על משמע דלא כמלבושי יו"ט, ועי' בארו"ח פ"ר אמורן]. ועי' במ"א א"ח סי' שמ"ג במש"כ שסותפס במאנס את חברו והאכילו נבילות, אם איכא בזה איסור ל"ב תאכלום דלא דמי לקטן שיתרגל בכך. ולפמ"ש' הדבר תלוי בלבוש' הרשב"א והרשב"א. ולדעת הרשב"א שראשונה ספיה לקטן הוא שלא ירגיל ולא שייך במת. ל"י"ד דגם במאנס חבירו גדול ליכא דין איסור. אולם לדעת הרשב"א שגם לגבי מת איכא דין איסור, ד"ה לגבי מאנס את חברו הוי בכלל איסור ספיה, ובפרט לפ"מ שנתבאר יסודו של הרשב"א הוא מחתי"כ שנזכר מחדש על הגדול. (ס"ה"ז נ' לאחד, עיי"ש בהרחבה)

חסידינו לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

רש"י הירש מקדיש מאמר מקיף נוקב ומרתק למצוות ואהבת לרעך כמוך, התורה שניתנה ככאן מלושנה ולא כתבה [ואהבת את רעך] אלא ואהבת לרעך כמוך. אילו נאמר ואהבת את רעך הייתה המשמעות שמדובר כאן באישידות של האחר והיה חובה להשוות אהבה זו לאהבת עצמנו אין להעלות על הדעת קיום דרישה כעין זאת. כי האהבה האמורה כאן מוטלת עליו ביחס לכל יוכלה להתקיים אלא בתנאים המתקיימים לעינים אולם התורה אומרת "ואהבת לרעך כמוך" "לרעך" אין הכוונה לאישיותו של השני אלא כל המגיע אל אישיותו כל התנאים הקובעים את מעמד חייו לטוב או למוטב, אלא כיון כן את אהבתנו נדרוש שיהיו אותה מצוות אהבה דורשים את טובת עצמנו נשמה באושרו ונתעצב בצערו כאילו דברים אירעו לנו. בשמחה נדרוש להישמר כאילו היה מדובר בשלומינו נרחיק מעלינו צער כאילו נקיפה סכנה לנו או דרישה שנוכל לקיימה ביחס לכל אדם אפילו אם אין כל קירבת נפש בינינו שיהיו אותה מצוות אהבה מתעלמת לחלוטין מאישיותו של האחר היא אינה בנויה על אחת מתכונותיו.

ועתה של מצוה זו "אני ה"י" בשם ה' ה'י מוטלת עלינו ביחס לכל חברות שהיה ה'י שבעה את ייעוד כולם להיות "רעיים" זה לזה. כל אשר ימצא בחבירו את אותה רעותה כי רעהו ירבה את שלמו מהפך רעהו ליה לו שלום אש לא יחשוש מהצלת חברו לוי יקווה להינות מחרבנו לא ישמח בהצלחתו הוא כל עוד חברו כושל בצדו.

אדם שלם במחנהו מוסרית ורוחנית לא יבדיל בין שלום רעהו לשלום עצמו כי הסיבה המביאה אותו לדרוש את שלום רעהו היא גם זו המביאה אותו לדרוש את שלום רעהו כי רעהו ירבה את שלמו מהפך רעהו ליה לו שלום אש לא יחשוש מהצלת חברו לוי יקווה להינות מחרבנו לא ישמח בהצלחתו הוא כל עוד חברו כושל בצדו.

אמרה ציחק ה'ה'י רונזשטיין

והר"ן בפירושו על הר"ף [א. ד"ה יום] השיג ע"ז וז"ל, לא מנחית הסנדל, ומכח בגמ' דמתורין בכולן דקאמר היינו דמותר לגדולים לרוחצין ולטווח וכמו שנפרש עלה, והא הוי דאיא לתענוג עבדו להו, ואי מענין הני מנייהו דר' יומא לא מסתכני, ואי אסורין מדאורייתא היכי שרי, והא כתיב לא תאכלום וקרי ביה לא תאכלום להזיהר גדולים על הקטנים, וצ"ע.

ובחבצלת השרון מועדים עניני יה"כ כתבת ליישב דעת הר"מ, דהנה הנן חמשה ענינים אין האיסור בהם כמעשה הסיכה או הרחיצה, אלא באו בלשון הכתובים במצות השביתה, וכך הוא גם לשון הר"מ שנצטוונו על שביתה העשור בהנך חמשה ענינים, וכאשר ס"א דקטן אין הוא עושה את התפצא דאיסורא להקטן אלא כל עיקר המעשה נתפס כגופו של הקטן, ומעתה מיושבת קושיית הר"ן היאך התירו לטווח ולרחוץ את הקטן, כמש"כ דבמצות שביתה אין שייך איסור ספיה.

צוף הוצאה לאור - נתן פלדמן
הופיע ויצא לאור הספר החשוב מנחת יו"ט - בבא בתרא בירורי סוגיות על סדר המסכת על כל הפרקים מרשע ועד גמרא מאת הגאון הרב משה יו"ט ברנדווין שליט"א

הרה"ג אליקום דבורקס

מסירת תינוק למינקת נכרית

מובא ברמ"א יור"ד סימן פ"א סעיף ז' "חלב מצרית כותב ישראלית, ומ"מ לא יניקו תינוק מן המצרית אם אפשר בישראלית
חלב עובדת כוכבים מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, וכן לא תאכל המינקת אפילו ישראלית דברים האסורים וכן התינוק בעצמו כי כל זה השו"י (שם) ס"ק י"ב כתב לפרש את דברי הרמ"א ו"כן לא תאכל המינקת דברים האסורים" וז"ל "ג"ל לפרש

זה מדובר במש"מ **אפילו אם יש לפעמים היתר לאכול דבר אסור מפני פיקוח נפש מ"מ לא תניק את התינוק**." וכ"כ הש"ך (שם) ס"ק כ"ה, ומוסיף הש"ך (שם) ס"ק כ"ו לפרש דברי הרמ"א "וכן התינוק בעצמו וכו'" וז"ל "כלומר אע"ג דקטן האוכל דברים אסורים מדרבנן לא אביו מצווה להפרישו וכמו שנתבאר באו"ח סימן שמ"ג, היינו מדינא אבל מ"מ יפרישו מפני **שמזיק לו בזקנותו**

שמטמטם הלב וגורם לו טבע רע." מש"ח הרמ"א שחלב נכרית מטמטם את הלב כוונת דבריו למה שמובא בגמ' יומא דף ג"ט עה"פ ו"לא תטמאו בהם ונטמאתם בהם -" לא תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם בהם, ופירש רש"י אומטת וסותמת מכל כזמה (ע"י בכלי יקר ויקרא י"א א'). וזה כוונת המהרש"ל ביבמות סוף פרק חרש בשם הקובלים שאיכות נבילות ושקצים מטמטם את הלב והשכל וכפי שמובא בברייתא להדהוי"א יור"ד סימן פ"א ס"ק ג', וכו"כ בספרו

פתח עינים עבודה זרה דף כ"ו. ולכאורה משמע מדברי הש"ך והשו"י משמע שהם במקום שהותר לאכול את המאכל האסור מ"מ שייך בנתיב בטמון הלב, וכך משמע ברשב"א להידושויע על מסכת יבמות דף קל"ד ע"א אחר שמציין המלקות בין ר"מ ורבנן בגמ' ע"ז דף כ"ו ע"א דלר"מ עובדת כוכבים לא תניק את בנה של בת ישראל מפני שחשווה על שפיכות דמים, והכוכבים עובדת כוכבים מניקה את בנה של בת ישראל בזמן שאחרת עומדת על גבה אבל לא בינו לביתה, וכותב הרשב"א וז"ל "אלמא אטע"ה חלב הנכרית מותר אפילו לכתחילה אלא שלהניק נכרית בנה של ישראל אסר ר"מ משום חששו ורבנן שרו כשאתרים נעמדים על גבה, אבל מפני שטבען של ישראל נח יותר משום דרגיילי כביצות והם רוממים ובישינים בטבע אין חלב מגול טבע כיצנא בהם וכו' מכאן נראה שהוא מותר לגמרי ואין בו אלא משום חסידות". וכן דעת המורים ביבמות (שם), וכתב במשך חכמה פרשת ואתחנן דברים ו' י"א שאף שהותר בבואם לארץ אכילת דברים טמאים אפילו בהיתר עוללים לשכות את ה', ולכן בא הפסוק ואומר "השמך דך מן הטבח את ה' אלוקריך ואתחנן דברים מכינת עבדיהם", ודלא כדברי המה"ל מפראג בספרו תפארת ישראל פרק ח' שאם המאכל מותר באכילה אף שהו איסור אין זה גורם לטמטום הלב, (ע"י דרשות הה"ן דרוש י"א').

סיני סיני

ויש לדון מה שאסור לאכול מחלב של נכרית האם משום שאוכלת מאכלות אסורות והו גורם טמטום הב, או אפילו שאוכלת מאכלים כשרים ג"כ לא יניקו מגחיהו וזה גורם לחלב שיטמטם משום שהיא גויה, ולכאורה מדברי הרשב"א הנ"ל משמע של שאוכלת הגויה מאכלות מותרים ג"כ אסור לינק ממנה מפני שטבען של גוים משפיע על החלב אף שאין אוכלת מאכלות אסורות, אולם מדברי הריטב"א בחידושויו למסכת עבודה זרה דף כ"ו הקדשה מדבריה המשנה בעבודה זרה דף ק"ז משמע שהלב נכרית מותר כל שאין סכנה ואילו ביבמות דף קי"ד משמע דדוקא אם יש סכנה לתינוק מותר, והעלה שהגבול דחלב נכרית מותר מן התורה והכוכבים אסור כל היכא דאפשר בחלב בני ישראל מפני **שהנכרים אוכלים שקצים ורמשים ומוליד בהם אכזריות ומדות מדבריו** וכך כתב בחידושויו ליבמות דף קי"ד, משמע מדבריו דרק משום שאוכלת מאכלות אסורות הוא החלב בזה גורם לטמטום הלב אבל אם תאכל מאכלות מותרים, איש בזה משמע טמטום הלב. וכו' משמע לעיון האור זרוע פר"ב דעבודה זרה סימן קפ"י. אח"כ מצאנו שבספר פ"א איש חי פרשת אמור אות י"ד כתב וז"ל "חלב נכרית מן הדין דינו חלב ישראלית, ואעפ"כ אם צריך מינקת לתינוק ישתלדו מאוד שלא לתת לו לינק מנכרית כי חלב נכרית מטמטם את הלב ביראת שמים ומוליד לו טבע רע ואכזריות, ואפילו אם לאכרית הזאת יושבת בבית ישראל ואינה אוכלת אלא מאכלים כשרים המתותרים

לישראל מ"מ שומר נפשו ירחק מהם".

ולכאורה מדברי רש"י במסכת סוטה דף י"ב ע"ב משמע אחרת נדחת לגבי משם שסירב לינק מן המצרית, אמר פה שעתיד לדרב עשה השכינה יינק חלב טמא, ופירש רש"י **שאיכות המצריות דברים טמאים והתינוק טועם בחלבה כל מה שאוכלת**", ומבואר מדברי רש"י

מין הגרי"ש אלישיב צצוק"ל

איסור ספיה בחרש ושוטה

[גיטין נ"ה א', קטנה בת ישראל לכהן שנשאת להן אוכלת בתרומה, ובגמ' שם מדייקין דחרשת לא אכלה, מ"ט שמא יאכל חרש בחרשת, וליכול קטן אוכל נבילות הוא, גוירה שמא יאכל חרש בפוחת וכו'. והנה דברי רמב"ם צ"ב ש"ב טובא מה קמשני שמא יאכיל חרש בחרשת, ולמה גרסו טפי חרשת להרש בחרשת לפקח וכבר נתקשו בזה הראשונים. ועוד קשה פריך "וליכול קטן אוכל נבילות הוא", וצ"ע דהרי רש"י במשנה שם פירש דקטנה שנשאת אוכלת בתרומה דרבנן דוקא, וא"כ איזה אוכל נבילות יש כאן הרי היתר גמור הוא, כיון דהוי תרומה דרבנן אתו נישואין דרבנן ושרו לה, וצ"ע].

והנה אסור לספות איסור לקטן מהמתיר, ולפיכך לה מכהה קראי "להזהיר גדולים על הקטנים". ויש לדון בקטן שוטה דלעולם לא יבוא לכלל חיוב אם יש עליו איסור ספיה. ובתורה"ד (פסקים וכתבים סי' ס"ב) כתב וז"ל "הא דאיתיי קרא דאסרה תורה דלא לסיפי ליה בידים, ג"ל הטעם לקפיד רחמנא שלא ירגיל אותו לעבור עבירות, וכשיגדיל יבקש למודו, עכ"ל. משמע דבשוטה דלא אתי לכלל דעת מותר לסיפי ליה בידים.

אכן התת"ס בשו"ת (א"ה"ח סי' פ"ג) כתב להוכיח דבדאי גם בשוטה יש איסור ספיה, וגם האמרי בנה"כ, ודחו דברי הרה"ד הנ"ל, וגם ברשב"א בסוגיין מבואר שמדמה איסור ספיה בחרש לקטן (ע"י חת"ס הנ"ל שמוכיח כן). והפמ"ג בפתיחה כוללת (ריש החלק השני) כתב ג"כ לדבר פשוט שאסור לספות לשוטה, דגוה"כ היא שלא להאכיל כידים, אף למי שאינו מצווה.

ורבש"י כתב שמצננינו דאוכלת בתרומה דרבנן, ולכאורה רק למ"ד בי"ד מצויין להפרישו כתב כן, ולא לדיודן שירי אפ"ל בתרומה דאורייתא, אכן נראה דלכו"ע הוצרך רש"י לומר כן, דא"ל לומר הטעם שאוכלת בתרומה זהו משום שאין מצויין להפרישו, דא"כ מאי איריא דקתי' "בת ישראל שנשאת לכהן" דמשמע שהנישואין מתירין לה זאת, בלא"ה מותרת משום שאין בי"ד מצויין לה הפרישה. אלא ע"כ דהכא שרי אפ"ל להאכילה בידים, ומשום דנשאת לכהן דדוקא בתרומה דרבנן כפרש"י.

ומעתה זהו השו"י"ט כאן בסוגיא, דמשני "גוירה שמא יאכל חרש בחרשת", היינו דכיון שהוא חרש לא ידע לאיזדהורי ואינו מבחין בין תרומה דרבנן לתרומה דאורייתא, וחישיש שמא יאכילה גם תרומה דאורייתא, (משא"כ קטנה שנשאת לכהן שהוא פקח ובר דעת, ולא יספה לה תרומה דאורייתא). ומיושב למ"ד קטן אוכל נבילות אין בי"ד מצויין להפרישו, דלכן אסור בחרשת, והחיוב להפרישו להך מ"ד הוא מהתורה, דבזה פליגי אם החיוב "להזהיר גדולים על הקטנים" הוא רק אזרהה שלא לספות להם בידים, או שהוא חיוב על הגדולים להפריש הקטנים מאיסור, ולא מהני נישואין דרבנן להתיר איסור זה.

וקמשה בגמ' "וליכול", קטן אוכל נבילות וכו'" היינו דלהלכה דק"ל כמ"ד שאין בי"ד מצויין להפרישו, קטן איסור גם אם תאכל תרומה דאורייתא וגם בה שמאכילה בידים וסופה לה תרומה דאורייתא אי"ז אלא בחינת "קטן אוכל נבילות", כיון דחרשת זהו איסור המחצות ואינו מוזהר שלא לספות לאחרים, ואין בי"ד מצווה להפרישו, ומשני "גוירה שמא יאכיל חרש בחרשת" דהיא מצווה בכל התורה, ואשה אינה מבחינה בין תרומה דאורייתא לדרבנן (וכיון שהותר לה תרומה דרבנן סבורה שיש להאכילת כלן), והואיל וגם בעלה אינו מבחין (שהרי הוא חרש), עלולה תשובה ותאכל תרומה דאורייתא ויש עליה איסור תורה. והשתא מיושב הכל, דכבר מתחילה שתרצנו משום חרש בחרשת הכוונה היתה שיש לחשוש שאיכילה בתרומה דאורייתא, כדמשני לבסוף "גוירה שמא אתי לאכול בתרומה דאורייתא" והכל הוא המשך אחד, (עפ"הרש"א ומה"ה"ם ש"ך). (הערות במס' גיטין נ"ה א')

שאין חלב הנכרית אסור בעצם אלא משום רשע". וכ"כ הנצי"ב בספרו מרומי הרשע עמ"ס סוטה ז', דף לדייק מדברי רש"י. ועפ"כ כתב ליישב קושיית הרשב"א והי"ו בע"ז דף ד', דיבבמות דף קי"ד כתוב דיונק כותית הוא כינונן שקיץ אם לא כשיש סכנה, ואילו בע"ז דף כ"ו ק"ל כתוב דמניקה כותית בנה של ישראל כשאין חשש של שפיכות דמים, ולפירש"י ניהא דמכשמכלה כשר אין בחלבה איסור וככה"ז מדובר במשנה בע"ז, (ע"פ בס' נדבחת סוטה (עפשיטין) בסוטה דף י"ב ובחידושי מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שם).

הנצי"ב בפירושו הרהב דבר דברים ו' י"א כתב לבאר עפ"י דברי התנחומא "והרי מותר להניק שכן שנינו מניקה אתה את בני הישראלית בשרוטה מהו בשרוטה **אוכלת ומתחת ידי ומניקתה**" הגוייה שאוכלת מאכלים כשרים ולכן מובא בגמ' ע"ז כשהישראלית מקפדת על מאכל הגויה שיהיה כשר או יכולה להניק.

בשו"ת הלקת יעקב ח"ב סימן מ' כתב שאינו ראוי לעשות עירוי עם של נכרי לתוך גופו של ישראל כי הוא מטמטם את הלב של הישראל כמובא לגבי חלב נכרית, משום שסגולת מאכלים אלו לטמטם את האדם האוילד, ולכן החמיר אלא לעשות עירוי עם בדם של מי שאינו שומר תורה ומצוות **ואוכל מאכלות אסורות**, כי הרי לדעת הרשב"א אכירת מאכלות אסורות זה מלידי טבע רע. והאריך בזה בנו זצ"ל בשו"ת שאילת שאול יור"ד סימן ד' עיי"ש, ומוסיף דאם הגויה אוכלת מאכלות מותרים אין שום איסור בהנקה וזה לא מוליד טבע רע, ומצוין לכן דברי הגמ' שבת דף פ"ו ע"ב - עכ"ל" דאכלי שקצים ורמשים חבילי גופיהו. וא"כ אין זה אלא א"כ אכלו מאכלות אסורים.

וכך מובא תשובת הגאון רבי שלמה אנצפרדי זצ"ל (בעל הצפור שלהון ערוך) קובצין מוריה שנה י"א גליון ה' ומביא דרי' אמה שכתוב בפסוק (יהיו מלכין אומניד ושרותיהם מניקותיהן), ולכאורה כיון דחלב נכרית אינה מותרת אלא במקום סכנה כמו חלב טמאה מה בשורה היא לישראל שתהיינה שרותיהם מניקותיהן מה שהוא אסור מעיקר הדין ואינו מותר אלא במקום סכנה, ועיין בחידושי שה"ח בעבודה זרה דף ק"ו זצ"ל דמה שהלב נכרית אסור זהו משום המאכלים שהיא אוכלת דברים האסורים באכילה ובנהגה והפסוק מבשר ושרותיהם מניקותיהן", שיהיו בביתך וראכולו וישתו דברים המותרים עיי"ש.

סיני סיני

מש"ח הרמ"א הנ"ל "וכן התינוק בעצמו (לא יאכל) כן זה מזיק בזקנותו", מן הראוי לציין מש"כ הפרי חדש בסימן פ"א ס"ק כ"ו וז"ל "אעפ"י שקטן אוכל נבילות אין מצויין להפרישו היינו מעיקר הדין אבל מ"מ יפרישו מפני **שמזיק לו בזקנותו וגורם לו טבע רע** ומעיקר הדין **לצאת לתרבותו רעהו ולפי שבזמנינו זה לא נהגהים מעניינים אלו רוב הבנים הם עזי פנים שבדור ואין ידאת ה' נוגעת בלבם אם אף יוכיחום על פניהם לא בני קבלת מוסר ניהו כדמוכה ביומא דף פ"ב"י.**

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלחנן פרץ שליט"א

כלאים לקטן

אסור מן האורח לומר לקטן לעשות מלאכה בגבעה, ק"ף אם הוא קטן מלאו מלאו אטו צדי הגבעה גם אסורו דרבנן אסור לעוה לקטן לעשות. ומצינ"ם סי' שמ"ג סי'ק ז', ורס"ה וימנות דף ע"א. שנסתפקו אם מותר לכוך קטן ע"ל בשמן על תרומה, ופיניטנ במל"מ פרק י"ז ממלאכת האסורות שהספק מנועם אסורו ספייה שענינו אסורו לנסוח ולהת לקטן דברי אסור. כמו כן, אכן לעוהו לעשות כל אסורו אחר או להת לא אסור, ולכן אסורו להציע כללאים תמחו ושר"ה עונג יום טוב ס' כ"ז. והפסך שיש לתקקת ללא להלבטקן צבלי צנותו. ועד, כי המלוה כן לקטן קם אומרים שחיוב מלקוהו, ורס"ה פרי מגדים חור"מ ס' שמ"ג סי'ק א'ו. כן קטן אסור להבטו לנמוס טמא' כמו בית חולים וי"ד ס' עמ"ג א'. ומקום טרד אסור כהן לא יוכל להיכנס, וכן להציע אצמו תבילט ע"ל ולא תמיטנו, אכלו הכנס היא הוא יחד אחריה, ואף אם צדי חוטרן הוא קם אומרים כי אמו פטורה מזה ורס"ה מנקה ברורה ס' שמ"ג ב'ה, ויש להסתיק כי בצריכה מקדים העומלה מנדבנן והפסך לסמוך על הסת"ס צינאר להבן הסובי כי מותר אסורו דרבנן לטרוט על קטן. וכל זה בחוליה אכס"ה אלכ בפקיחוה נפש פשוטי ים מותר להבטונו. עשה קטן מלאכה עבור אצוי אסור להטח מזה, וצינאר הלכה ס' קמ"ה.

קטן העושה מעצמו

לכאך קטן מלאו אצויי צדי הגבעה עשה מעצמו אכן טרדך למונעו, לא אחריס והפילו לא צפוי. כיסם, קטן כזה אצויי צדי הגבעה העובק אסורו לצורך אצוי קם למונעו מונע, ורק לכאך עשך אצויי מונע מונע עלמו ולא עבור אצוי אז מותר. ומצי"ס קמ"ב ס' ז', ולפי אז עשה להשאמם צארטוטיס לבצעיה בשבט ומגו: (1) מציט שמחילו שנללק ומפריעו למעשה הגבנה, הפסך להציה מיני מתיקה על חוט השמול והקנטיס שאניס ציי הגבעה יתפלוהו, כמותו כשעושה כן לעצמו ולא עבור אצוי. (2) אינה המוטל צבחוהה כן עזר הפסך להעמיד לידו חוקוהו והס יתקוהו לציהס.

ספייה לקטן

דע, כי המלוה לקטן זמון עביד על מלוהו חוטרן ככאך ממונדי צבדי הגבעה ורס"ה משל"ב שכתב: "אכל החוטרן צללא תעשה כן על חוירה, כין של דבזיהס הוא צבל חוקוהו שגאו צדי הגבעה שמצין כשארומיסי לו עזא אסור לעשות או לאטו"ל". ואגדת צדי הגבעה נראה ככאך מצין קטן שבת וזן ימני חוליק, כבן שלזס. כמו כן המלוה לקטן עונדי צדי אסורו לא תעשה מלוכה אחיה ועדו, וכן כהצ בעקר אצוין ס' קל"ד פרק ז', לעניין קטן המבונה ציפית אצוי. ורס"ה ידוע כי ממעטק פטור צבנות ומעלה קם להחצונו לעניין קטן מלאו עגמנו לו להתעסק עם חוט השמול האס מחצב הדנר כספיית אסורו, שחירי ממלכתו ממשנת אכריה חוירה וקטן אז לא חושב על המלאתה ורסוחו עבורו כמו חבל בענלתו. ומתעסק הוא וקמול לא אכריה חוירה ספייה כולת.

איסור דרבנן לצורכו של קטן

כיסם, לומר לקטן לעשות אסורו דרבנן לצורך עצמו הרי אז מותר. ומסוס כן מותרים הדנרים הבצאים: (1) נקרק חוטו העציהו, מותר לומר לילד עיקה סידור לעצמו לבית הנכנסו ורס"ה כן שתאמס כזה גם צפוי. וביה"ס ס' קמ"ז ד"ה מ"ד"ס. (2) שכתבו עשויה חלה וזוי הפסך לחלוטל ככאך לתח את החלטת צבמונה לילד שאז צן חוטרס עעקריה, ויפיסר היא חלה קטן לעצמו וזי יהיה חוטרס עם צפויים נמוכא ומוטר לו מזה, וזכור לעיון חלק ב', טעם הדנר כי צויל אז קטן עיקך בהצריקה, ומותר לו לעשותה כי צורטהו מצננינו ע"ז לעטרטו. (3) לכאך החוס מגול קם המצמיס לומר לקטן להדלק מגזן צבטיי. ויווח הפסך אצוי העפעלמו מנדבנן, זאת ועוד, הרי ממלקו הוא צבטיי וזוי חוטר וזוי דרבנן, וחסורו דרבנן מותר לטרוט על קטן, והצבל סיצינן שעוקה זאת לעצמו ושללא חיהה עשייתו עבור צני הבית, כי אז אסור כדון קטן המצבנה ליקהו ואף שחציבו מעול מ"מ אסור ובדלחי הטעס כמסוס עעיקך מצנו מנומוהו הוא לצורך אצוי, ורס"ה כזה שר"ה חות"ס חלק ו' סי' י"ג וגמרא שנת דף קמל"ז.

כיובי מבשר השמולי

מכסוי שמחילו שנללק צלמועט שבת ומצמיע עייסי כקולי קוליה, אפסך לנהוג מצוהת הבצואה: (1) לכסוה ע"י קטן משוס שגאו אסורו דרבנן וזי לטרוט על קטן, אם זולע לפסוק. (2) לכסוה ע"י גוי מציין שנות דקצות מנמוס לעב.

כמותו ככאך אפסך לכסוח צבמוניתו לתח המכסוי ים לעשות כן ולא להשאמס כקטן אז גוי.

מקרקד ששכחו לבכות לתח האורז שצבוחס ים כלדד שמוטר לומר לילד שלא ידוע שגאוה לקח עשויא נכסו דבר לטרוט עגון מחלכ ממכ סאו, שגאוה, והצבל ומצינן הוא שעוקה זאת לעצמו. אחר שגפיהה קריך להציה מנגדה כן שלא חויסגר הדלת ולקוהה את לכך צריכסיס והבאיור בני ע"ל אז שגתנון "מתעסקו" כי מנמוהו פתיחה המכריך ואטו ידוע שפעול כזה הדלקת טרזה ומתעסק הוא אסורו דרבנן כמ"כ צבר"ה אצני צד ואף שעתה"ח חולק מ"מ אכן ז' מלאכתו ממשנת אחרת הפסך היא דרבנן גם לכיטוהו, משוס שגאוה לעשות דבר אחד העובק פעולה אחת אין אז מלאכתה ממשנת ומותר צני עקיהמא לומר דהוי דרבנן אצויור דרבנן מותר לטרוט על קטן, ואס חולע שגולו עומד לפתוח לכצויה קריך למונעו כדי שלא יעבור אסורו דרבנן כצונג ורס"ה כזה מצני"ס ס' קל"ד ס"ק ע"ה שערך כפנה לרבננן כצונג ורס"ה נחיתוס חור"מ ס' לז"ד.

הבית יוסף

דע, כי יוספיס אף אם שלא לעדת מוקן הבית יוסף צם שמי"ג ומסוס כן אכן להשאמס כסם לפני ספדיר רק כשעת דחוק מגול אכן מנתקיס הבצאים אפסך להשאמס ביהתיסי תצאמיס לכתיחילה לטולי עלמולא: (1) ככאך הילך קטן מלאו ולא מצוין עיקר דברים שאיך לעפעוס אז או מותר לתפוחילה להצמיוהו והוא עוקס מעצמו מצויל ומצי"ס ס' קמ"ב ס' ס' ומצינ"ם ס"ק מ"ד ז'. ככאך ממונדי לצורך מלוהו ונענינו מלוהו כמו קתימה צרפ"ה, הולכת סידור וכל יצנחלי אצויור מנדבנן והבטנו עוקה לצורך עצמו ורס"ה מצי"ס ס' ק"ג שרסויכו כן מוחוס' כבצמאסי. (3) ככאך הדנר עשה כצרקאי צנלמוהו, ורס"ה שנלוח ערוך רכדס ס' קמ"ז ס' ז' (4) פתיחה לתח מתיקה והקטן לא ידוע שיש אור אסוריה מנדבנן ובחספס שנתכב הדנר פסקו יקריק ללא ניהול ליה וטרד המלוהה עיקר פתיחהה אפסך ויש להלך לסמוך על היצ"ב.

עקרי הענין

נאמר בפרשת שמיני ויקרא יא מב ”כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבית גלילים לכל השדרן השריר על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם”, ודרשו בריתא ביבמות קי"ו ע"א ”לא תאכלום“, **לא תאכלום**, להזהיר גדולים בעל הקטנים, שאסור לגדולים להאכיל את הקטנים בשגרים. וכך דרשו כמה שוואר באיסור אכילת דם, ובאיסור טומאת הוהנים ועין בתורה כהנים פרשת שמני ע"ב, ובריש פרשת אמור, וברבימס' היל' אבל פ"ב ה"א, ולבני שבת נאמר בפרשת יתרו (סמות כ) ”לא תעשה כל מלאכה אתה ובעך ובתך ובני“, ודרשו טהור קטנים (שם) ”אלא הקטנים, שהיו גדולים כבר מותרים הם“, ועין בשו"ת איתנו ח"א סי' פ"א בטעם שצריכים לומר מותר לשבת. וכתב הרמב"י ויקרא כא א' **שנהאיתנו הללו לומדים ללכת האיסורים שבתורה שאסור להאכילם לקטן**, ובטעם הדרב כת התרומה הרש"ן ח"ב סי' טפ הפקידה התורה שלא יורגלו הקטן לעבור בעצרות וכשיגדיל יבקש לילמדו. וראה בשו"ת תח"ס חא"ת סי' פ"ג שאין לו עיקר, שהרי לא דרשנו עממא דקדא. ובשו"ת איתנו ח"א סי' פא הוכיח כדברי התרומת הרש"ן מכמה מקומות שבמקום שלא שייך טעם זה מותר להאכילו, וביאר עם את ההבדל בין איסור זה לאיסור לפני עור. נאמר זה וכתב ע"פ א"ת.

וכן נפקס ברבימס' שאסור מן התורה להאכיל קטנים בכל הדברים האסורים לגדולים מן התורה הל' מאלכות אסורות פ"ז הכ"ז, והלבשו יח"ד סי' שגכ סעיף א' כתב בש"ס יש מהפנים שרק הגבה איסור אכילת שגרים ואסור אכילת דם ואיסור טומאת כהנים אשרה תורה לגדולים להאכיל ולהטמא את הקטנים, אבל בשאר האיסורים האסורים לגדולים מן התורה, אין איסור תורה להאכיל את הקטנים, ומי"מ יש איסור להאכיל את הקטנים באיסורים הללו מדרבנן. וכן כתב הפמ"ץ משבנות הה"ס סי' א', ובפתחת כוללת ח"ב טו ט ברשת הטרור סי' ועי' פ"ט ע"ש.

אסור להאכיל קטנים בידיים אפילו באיסור דרבנן רבבי"ם מאלכות אסורות פ"ז הכ"ז, תוס' ר"ה על ע"א ד"ה תניא, ע"פ יבמות קיד ע"א בכמילת דרבנן, מרזכי שבת י"ג שטט, שה"ת מותר אלא לצורך תקנון, ועין שו"ת בית יצחק (מלקטס) א"ת סי' כד שכתב שיש בקטן איסור מה"ת מהתחוב אתה ובתך, וכל חקני כהנים חניון, ובשו"ת משיב דבר ח"א סי' כ כתב שיש חילוק בין איסור אכילה לאיסור שבת. **שכן מצנינו שאסור לגדול לומר לקטן שירוד שבשילו כלאים דרבנן, שנא' יסרך אהר מנהוג כשיגדיל יראה שבת קלט א"ת, ורשב"א ע"ש קנג ע"ב וקבא ע"א ורבמות קיד ע"א**, שדברך שאנו אלא לצורך הגדול חוששים למיסור, ועי' ערוכ"מ ע"ב.

ודברך שהוא לצורך הקטן, נחלקו הראשונים. יש סוברים שמותר להאכילו איסור דרבנן אף בידיים, שכיין שדבריים האסורים מן תורה נפקס להלכה שאין בית דין מצווים להפרישו, שדבריים האסורים מדרבנן התירו דרגה אחת יותר, ויש העומדו תכמיים את דברימס' אלא אצל הגדולים ולא אצל הקטנים רשב"א שבת ע"ש ורבננות ע"ש, ובתשובתו ח"א ע"כ שהוא להלכה ולא למשה, הובא בכ"ז שגמ, ועי' ר"ן ונאר ע"ש ר"י שכן נראה מהו טו ע"כ בפרש טערה. ועינן גבימס' ה"א סי' ט' בתינון חזקה להאכילו חקני ע"ש וכרי, ועי' שבת ס"ז טו בטולטא מוסא קטנה. ועינן שו"ת א"ת חא"ת סי' ק"ב וכתב ד"ר י"א ובגמ"י אהר נ"ב פסחה י"ט, ושרת אהרין אבון חז"ר י"ג ב"ב פת"נ ע"כ. **יש ראשונים שסוברים שאף לצורך הקטן אסור להאכילו באיסור דרבנן** רשב"א יבמות קיד ע"ב מה"ת מורה"ש, מרזכי שבת י"ג שטט, הובא בגמ"י א"ת סי' ט' ע"כ ובמחזק"ש, וכ"כ השער המלך בשבת עשור ע"א ה"א בר' הרמב"ם מאכ"א ע"ש, ובנאכ"ל שגמ' לדעת השו"ע פסחה. **ויש שכתב שאף לדעת זו לא אסור תורא רק בהגיע לגיל חניון** שו"ת א"ת ח"ד סי' תע"ג בתקף בר א"ת סי' כ"ד - ע"ט שחולק.

מלבד האיסור להאכיל את הקטן בידיים באיסורי תורה, שנאמר לכל אחד ואחד משא"ל. נחלקו בגמרא לביטול קיד ע"ב קיד ע"א, ונראה מ"כ לבני קטן **שאל באיסורים מעשה**, אם בית דין מצווים להפרישו. **ולדעת רבי פדת רובי יהודה בשם שמואל אין בית דין מצווים להפרישו, ורבי יוחנן מסתפק ביהן** זה אה יבמות ע"ש. וחס"ד ד"ה אל"א, ורשב"א ע"ש. **ולהלכה בע"ס הרמב"ם סי' שאין בית דין מצווים להפרישו** ועינן ע"ש ברבימס' ה"א סי' פכ"ד ה"א ומ"כ וכ"ב, ואל"א מאלכות אסורות פ"ז הכ"ז וה"ל' אבל פ"ב ה"ב, פמ"ג ל"ח סו קמה ור"ה, רשב"א ורשב"א יבמות ע"ש, ועינן בבית יוסף א"ת ע"כ ברשת הרא"ש ע"ש שבת, ושרת אה"ת א"ת סי' ק"ב וחקיף כל ה"ר ח"י. **ולדעת התוס' גיטין י"ג ע"ב ר"ה ע"ש שישאם שבע עשור פסחה נפשעה**. והטור יור"ד סי' שגכ ע"כ בטעמות כהנים שדרשו להזהיר גדולים על הקטנים, **שגם שאסור לטמא כהן קטן בידיים, כן כשאר הורא ורצה להטמאות מעצמו**, מצווים להפרישו. ובבית יוסף א"ת ע"ש כתב שלדעת הטור הורא הדין שצריך להזהיש קטן מלאכול דם ורשעים, כ"ן שגמ פ"ה ע"ש בהם רבוי מותר ונכ"ל. ועי'ש פ"ב בכ"ז וה"ה סי' א'.

בקטן שהגיע לגיל חניון, נחלקו הראשונים אם יש חיוב על בית דין, או על האב, להפריש אותו מלעבור על איסורים, מדין חניון, יש סוברים שאין מצווים להפרישו, מפני שהחובים בחניון תמיים רק לתחנך לעשות ולקיים מצוה, אבל אין זה מחייב להפרישו מלעבור על איסור תוך ישינים יומא פכ ע"א בשם ר"א פמ"ג, חוס' יור"ד כ"ח ע"ב ד"ה בנו, רשב"א וחס"ד יור"ד ומאירי ונוקמי' יבמות קיד ע"א, שה"ת הרשב"א ח"א סי' ז' ב' קבא, כשתם החילוק שבין מצוה עשה לאיסור לא נבעין מצוות חניון כב בתרומת הדינן סי' ע"כ ששנוה בעשה צריכה אהרה יותר מאיסור ולא תעשה, ובמחלת חקרי' כל סי' ע"כ שפ"י שהצוה חניון חובק חניון חובקנין טעם ה"ן שו"ת, שייחבה את הבורא ולתורה ולמצוה תורה, שהן מצוות עשה, [ואין להקשות ממה שמצינו שמחנכים קטן בעינו יום הכפורים, כיון שאין זו הפרישה מאיסור, אלא חניון למצוה עשה וייצגתם את נפשתיכם] חוס' ישינו ביומא ע"ש, ובשו"ת חקרי' ל"ב ע"כ כתב שלדעת הראשונים הללו שחייבים לתנכו, גם שלא יעברו יבדו על איסור מלאכה בשבת לפי שיש בו עשה (סמות כ"ג) ויבנים השביעי תשכ"ה. וכ"כ בח"י תח"ס סנינים, ומלא רוביהם י"א קטן אוכל נבלות], לדעת חוס' שבת קבא ע"א ח"א שטע, ונפתע פנעה בשם ח"א ז"א, ועי' שו"ת עמות המוסר י"ג מה. וראה ביראים (סי' נא), וברבי"ת ח"א ע"כ בר כתב שמחייב קטן ודוקא שפירש מאיסור זה מפני שצריך חניון להסירו מהרגלו, שהורגל לאכול ביום הכפורים, מה שאין כן בשאר איסורים.]

ויש ראשונים שסוברים שלא אמרו אין בית דין מצווים להפרישו אלא בקטן שלא הגיע לחניון. אבל קטן שגשע חניון חניון, כיון שחייבים לתחנכו, כל שכן שצריך להפרישו שלא יעשה בעצרו חוס' שבת ע"ש. ורשב"א ימות ע"ש ורשב"א שם בשם הרא"ה, וכן שאמנו מתני' ר"ה על ג"ע ד"ה תניא וערבינן י"ג ע"א סו"ת א"ת, וכתבו הפוסקים שיש להחזיק כיון בית דין לאביו ובית א"ת א"ת שגם ברשת חוס']. **ודעה זו הובאה ברמ"א ח"א סי' שגכ סעיף א'**, בשם יש אומרים, וכך פסק בח"י אדם כלל טו סעיף ג' שכיון שראייה של כולל שנים שאביו חייב לתחנוכו, מצוה על כל אדם להפרישו מאיסור וכמה עם רבננות דאורייתא ע"ש להחמיר כדעת זו, והורה והבאנו בגמ"כ סי' פ.

הרב נחום זאב רונזשטיין

ס"ק י"א.

וברמב"ם הל' מאלכות אסורות פ"ז הכ"ח פסק שאף על פי שאין בית דין מצווים להפריש אותם קטין שהגיע לחניון, מי"מ אביו מצווה לגעורו בו ולהפרישו כדי לתנכו בקדושה כדעת הרמב"ם פסקו הרוסי' ישינים יומא עם בחיורין הראשון, חוס' יור"ד ע"ב ד"ה בנו בשם ר"י, רשב"א ורשב"א יור"ד יבמות ע"ש, שו"ת מהר"ם ברי"ב סי' ה, ור"ש יש יבמות פ"ז ד"ז, שנאמר (משלי כב ו') **"חנוך לנער על פי רבונ"ו**", ע"כ לקטן הרמב"ם וכתב הרשב"א ביבמות ע"ש בבאור דעת הרמב"ם ע"ז, ופטר"ה לומר שהוא מחייב לתנכו במצוות עשה ומאריך יותר מותר לו להנחיל לו לאלמלא נבלות ומשנהו. והבי"ת יוסף סי' פ"ב ברשת הרמב"ם שדבריו נאמרו בקטן שהגיע לחניון, וא"כ בתרומת הדינן סי' צ"ד, אבל ב"ח ע"ש נראה שפירש ברשת הרמב"ם שכתבנו עתה לחניון אף בית דין מצווים ובלא תיעוב לחניון שאין חיוב לתנכו מצוה על אביו לגעור בו מחמת הפסוק במשלי' יחנוך לנער. ובפמ"ץ לאורן קבא כתב שמצוה להרגילו בקדושה כ"י ולא הוכיח בפירוש שהחייב ארוך על אביו. וכתבו הרדב"י שו"ת רדב"י אלף חלב ותקטל, ועל הרמב"ם הל' מאכ"א ע"ש ע"פ רבבי"ם שבת שבת פכ"ד ה"א, והבית יוסף סי' שגמ, וכס"מ, הל' מאכ"א ע"ש ע"פ הרמב"ם שבת ע"ש שלדעת הרמב"ם, אם אביו הנחיל לו ולא מצוה ממנו לעשבור על האיסור, בית דין ממתים בידו שלא ינחטנו לעשות איסור, וכן פסק הג"ח ע"ש פ"א.

המאירי יומא נח ע"א והערותן לנר סוכה ב" ע"ב כתבו שקטן שהגיע לחניון, אף אם אמו חיבת להפרישו שבת אסורים ע"ש, וחלקו עליו בשו"ת מהר"ם מורטנבורג, שלדעת הרמב"ם ברי"ב ע"ש ובגמלן באורייתא ע"ס סי' ק א' וחרט"ס סי' ב' שאין האם חייבת, שולדעת אף במצוות אין חובת חניון על האם.

אסוך להאכיל קטנים באיסורים בידיים, אפילו אם הקטן אינו בר הבנה אסור שו"ע זרב ע"ש א"ת סי' פ"א טעמי פ"ז, וישנה כבשנה ברורה סי' פמ"ד ס"ב, ורש"י ע"פ סי' ה, בשם האחרונים, וכמה עם שספספי אומר ודתינן משמע שגמרא בר הבנה אין איסור פשה לקטן ומותר להאכילו, ותמה על זה, הל' יתומת מאר, ודוכח ביראי' בגמרא לחופין, וכבר ריינן לקטן עליו בפסי' א"ת, וכן הגמ' אברהם הל' העתיקו אלא להשמענו דבאנו בר הבנה אין צורך אביו להפרישו, אבל למפיסה ל"ה טיים אתר כן דאפילו איתו בר הבנה אסור. וכן כתב הגאון ר"ד זלמן ג'שולחן ערוך הרב ע"ש, [מן] ע"כ וטע' מתחנת השקל ע"ש בדעתו. ובגמ"י פכ"ג פ"ב פתיחה הכולל ע"ש שאף קטן שוטה אלא להאכילו איסור דאורייתא. אבל החינוך על האב [או על דין] להפריש קטן שהגיע לגיל חניון מאיסורים כשהוא רוצה לעבור בליהם מעצמו לא נאמר אלא בחניון בר הבנה איסור ודתינן סי' חו. את חות. הל' הובא בגמ"א שגמ' סי' ב, שמבין כשאומרים לו שרובך זה אסור שרוב רב עם. א' משני' סי' א' ועיי'ש בשו"ע צ"ד סי' ז, ובשו"ת חקרי' ל"ב ע"י מבואר שהור' חנוני שהגיע לחניון באיסורים, [ומ"מ יש להפריש קטן אפילו שהגיע בר הבנה מלאכול מאלכות אסורים, לפי שהמאכלים הללו מיטמאים להו וגורמים לו טבע וע"ש יבמות ע"ש ע"פ הגהות אשר"י ע"ז פ"ב ו' שפ"ב ו' שפ"ק א' האכל ברי"ב טמאים, וכן נפקס ברבי"א יור"ד ע"א ע"פ ד' ובגמ"א ע"ש. וראה משני' חקט עשני' צ"ד סי' כ בשם שלי"ה ושאר פירו מוסר, שאסור לומר ישינה לחניון מטעם זה.

באיסור גמול לרברי הגל אין בית דין מצווים להפרישו יבמות קיד ע"א. וקטן שהגיע לגיל חניון לדעת הרמב"ם הסובר באיסור דאורייתא שאביו חייב להפרישו משום חניון, הוא הדין באיסור דרבנן, אלא שאם הניח לו אביו לעבור על איסור דרבנן נחלקו אין בית דין ממתים בידו עיני רבימס' הל' שבת פכ"ד ה"א וה"ל' מאכ"א ע"ש סי' ז' ובגמ"א ע"ש בדעתו, וכ"כ בכ"ז שגמ' ברי"ב ח"א פאסי, ובשו"ת רדב"י אל"א חלב, ובכ"ז שגמ' סי' א', ובגמ"א ע"ש ב' והוכיח כמה שחי"ב לחנכו בתפלה דרבנן, שה"ה באיסור דרבנן, ובחרי"ש תח"ס א"ת ע"ש שכך נראה מוס' ר"ה ג' ע"א ד"ה תניא, ולדבריו צ"ל שה"ה להסתייב ככיון שהגיע לחניון מצוה על כל אדם להפרישו ע"כ, וכ"כ מתני' ערבינן ג' ע"א סו"ת א"ת א"ת. אין מ"מ אחרינו ע"ש קטן אוכל נבלות כא' בתו"כ שהיחוב שמאסור דרבנן אין חיוב על אחרינו להפרישו אפילו חניון חניון, וכ"כ ב"ח אדם כלל טו הובא בגמ"א ע"ס סי' ז, והרמ"א ע"ש פסק שלהלכה באיסור דרבנן אף אביו אינו חייב להפרישו. וביאר אליה רבא ע"ש סי' ב' ברשת הא"ת סי' באיסור דרבנן יש למסור על דעת הסוברים שאין חיוב חניון אלא במצוות ולא באיסורים. וז"ל סי' א' סי' א' את בנת דהי"א, ותמה עליו. ובבאור הגר"א פירש שכונת הרמ"א שאביו אינו מצוה רק בדבר שהוא לצורך הקטן, ועינן בגמ"כ סי' פ ס"ג.

דבר שאין איסורו אלא משום ביטול מצוה עשה, כתבו אינו אסור להאכילו לקטן, ומטעם זה כתבו שמוותר להאכיל קטן בשבת לפני קידוש הל' ברכות למחרים, הובא בגמ"י שבת פס"ז אות מ' ובתה"ד י"ד ע"ד יס' קה. ויש יבמות קיד ע"א בתרומה טמאה], פסק רבב"י סי' טטט, לפנין קידוש וכתבתינו שנוגדים ליתן חנוס לקטן, לפי שאין קידוש אלא במקום שנעדה. ועיי'ש בשו"ע א' ומב"א ע"ש נאמר א' ברבד בתרומת הדינן ע"ש י' קבא שאף על פי שהאיסור להאכיל לקטן נאמר א' ברבד באיסור עשה, ע"כ יש לחלק בין שיהיה אביו מלא משום חנוס לכן ביטול פגמם מצוה עשה, ובתרומת הדינן ע"ש כתב פתחה מנמן אל שנאמר בשם חנוסי' ישינים שאין חניון אלא למצוה עשה. שמצוות עשה צריכה אהרה יותר מאיסור לאו. א"ת"פ שאיסור לאו חפור מאיסור עשה. ובתרומת הדינן ע"ש כתב שהוא א"ת באיסור אכילת מצה בערב פסח, שהוא כרי שיהא היכר לאכילהה בערב, שמותר להאכיל לקטן קטן פסח, וכ"כ נפקס ברבי"א א"ת סי' תעב סי' פ' א' אלא שיש על פנת, להנחין מה שמספירים ליליה מציאתא מצרים, אין להאכילו אלא עשה בערב פסח, שהיא אכור בהנהגה בעבור י"ו, אלא איסור אלא שבעת שיש מצה ומפור מתחיל לפניה, ואם ימלא כירסן מן המצות לא שייך לומר בעבור זה, שאין המצה חרושה לו. וכך נפקס ברבי"א בגמ"א ע"ס ק"ז ובכ"ז ברורה ע"ס ק"ז.

בעצרות אף לחביונו, ובכמה הרמב"ם שמוצאים להפריש את הקטנים, כדי שלא תאצע תקלה על ידם, וראוי לבית דין להכותם על הגנבה, כדי שלא יאמרו וירגילו בה, וכן א"א הדיקון שא"ת גונזין רבבי"ם הל' גנבה פ"ה ז' ועיי'ש במ"מ שו"ת נדב"י רוביה הלכו. וכל כ"א חר"ו יוסף סי' פ"א ופמ"ץ סי' פ"ד ע"כ.

בגמרא סוכה מו ע"ב ”לא יאמר אדם לתינוק אתן לך דבר, ולא יתן לו, משום שלמדו לשקף, שנאמר ויהיה ט' ד' למדו לשונות ב"ב שקף”. ועינן בבימות סג ז"א א"ת לא תעביד חבר שנאמר למדו לשונם ז' ט' והרמב"ם הל' שבתות פ"ב ד"ה כתב שצריך להזהר בקטנים וללמד לשונם דבר אמת בלא שבועה, כדי שלא יהיו רגילים להישבע תמתי נגונים, ואם הדרב מכח חיובו על אבותיהם א"ת מלמדי תינוקות, ועינן רד"ב משה יור"ד סי' רלג סי' א'. ובשו"ת אורח"ת סי' נח צ"ל וטכח מו ע"כ. ועיי'ש ברבימס' הל' שבתות פ"ב ה"ז, ובגמ"א יור"ד סי' א'. ובאגרות מה"ת חז"ר סי' קלו כתב על חניון מעובר לילדים וילדות, שאע"פ שבכשתומם ל"ה שייך הוא איסור, של תחנכם להתרחק מכך, ע"ש שתלה הדרב במחלוקת אחרונים אם יש חניון ששמיט מצוה שגזול אין יוצא בה. ובמשהו ברורה י"ג ע"כ פ"ג ו כתב שפשוט שאם שגם שבונו או בתו הקטנים מדברים לשון הרע, מצוה לגעור בהם ולהפרישו, וכן ממחלוקתן ושקר וקלקלות. שאם ינחם ויורגלו בכך, אף כשיגדולו וישמעו שיש בזה איסור יהיה קשה להם לפרוש ומרגלים.

הנושאים הנאים

אחרי קידושים – איסור ספייה לקטן

”כל נפש מכם לא תאכל דם” (וי"ק י"ב)
להזהיר גדולים על הקטנים יבמות קי"ד)

אמר – תשלומי תרומה – ואיש כי יאכל קודש (כ"ב י"ד וברש"י קודש – תרומה)

בהה בחוקותי – קיינינו מטלטלין – וכי תמכרו ממכר לעמיתך" (כ"ה י"ד)

ברמבא - שבתות – שבתות – יוסת פ"ט – עניינא

גנוזות

עורך הרב הלל מן

רבי מנשה הקטן קליין - גב"צ אונגווארן תרפ"ה - חשע"צ
מכתב יד

איסור ספייה בהולכת הקטן בשבת

מעודי תמחה, ואיך סמכו הנאשנים ליתן לבניהם הסידורים בשבת להביאם לביה"מ וכן שנותנים להם שאר דברים בשבת אי שפיר דמי לעשות כן ואי ש' חילוק בין קטן לקטן ועד כמה הוא השעונו. ונראה הגרסין בנמ' שבת קכ"א נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה עבודה קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני שביתוחן אלהן ודייק בגמ' ש"מ קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו ומשני בקטן העושה על דעת אביו ועינן רש"י ע"ש קטן עושה ע"ד אביו ביבמות פ"ח דף ק"א וכתבו הפרימשים החי"ב הבי' סי' שמי"ג להלך בין קטן שיש בו דעת להבחין שנזה לאביו בכך שאסור אבל קטן שאין בו דעת להבחין אין מצוה עליו ואין שבותחו עליו ועינן א"ת סי' שלי"ד טע"י כ"ה ורסי' שמי"ג ורסי' שיד' ובאחרונים ע"ש.

וראיתו בספר משכנות יצחק או"ח סי' ק"ח הביא שאלה בקטן העושה מלאכה שכתב אם אביו חייב להפרישו מדאורייתא או מדרבנן והביא משנה דפ' כל כתבי שבת מדאורייתא או מדרבנן באכילת איסורים לו כבה ואל תכבה אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני שביתוחן עליהן ודייק בגמ' ש"מ קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפרישו ומשני בקטן העושה על דעת אביו ע"כ וכ"כ הגאון ר"ד ומדברי רש"י ע"ש גבי ש"י עושה ע"ד אביו משמע דטעמא דאסור בקטן משום דהוא כמצוהו וכן פריש"י ביבמות פ"ח דף ק"א ע"ש התינוקן צופה באביו וכ"כ וכלא מצוהו לעשות משמע שערותו ז"ל יהיו כמו שכאר איסורין דאמינן דלא ליספי ליה בידיים ולכן חילקו קצת פוסקים בין קטן שיש בו דעת להבחין שנזה לאביו בכך או לא עיני' בכ"ז שהאריה בזה.

ולענ"ד הדבר צריך עיון גדול דמה צורך בזה לדין דלא ליספי לתו רכי' הנזהר בכל איסורי הא מקרא מלא ר"כ הכתוב אל תעשה כל מלאכה אתה ובתך וכו' וי"ב וכתב רבננו ובתו הקטנים גדולים הן מזהרין בפני עצמן ואין מצווין על האב אף בקטנים ומצווין שבותיהן על האב כמו שבתות עובדים ובהמה וכו' ומצווין הדבר מפורש להרמב"ז ז"ל כפי' על התורה פסוק זה וז"ל ובתך ובתך הקטנים התינוק העובד שלא שייך בגיני הקטנים מלאכה לדעתנו ורעוננו ע"כ וזהו מבואר כמי"ש ורסי' טע"ב וראה הרי מבואר מדבריו דקטן העושה ע"ד אביו איכא לאו מפורש עליו משום דלא כפי' ליה בידיים ולפ"ז ונדאי א"ת חילוק בין קטן לקטן שהיה אחרת שפמורש בקרא בנך ובתך הקטנים אין נוציא מכלל זה קטנים שאין בהם דעה שלימה וקרא תתמא אסור בכל קטן ולפי דברי הגאון ז"ל ליכא שום היתר בשום קטן וכל מי שעושה כן עובר אלא מפורש בתורה.

אמנם לענ"ד לאחר בקשת א"ת מ' מחילת מכו"ג ז"ל א' בדריה ע"כ בכאן בשר בקדוקו, ועצ"ג, ודברי רבניו מוא"ג רש"י ז"ל והפוסקים דאדלו בשיטתם נכונים הם, ואפרש שותתי, ומקורדן אין תמא הגאי, אין ז"ל דאישתמישתיה מיניה דברי רש"י על התורה בפסוק אתה ובתך ובתך שפירשי' ז"ל וז"ל אתה ובתך ובתך אלו קטנים או אינו אלא גדולים אמרת הורא ככר חניון הן אלא לא בא אבא שבת להזהיר גדולים על שבתת הקטנים וזהו ושנינו שבת קכ"א) קטן שבא לככות אין שומעין לו מפני שבותיהו לעיני' עכ"ל."
והענין מפורש רש"י ג"כ פי' דהאי משנה נבשרה שדן עליה הגאון ז"ל ורצה להוכיח דדעת רש"י מטעם אחר הוא דאיסור משום דאיסור לפסוח בידיים אינו כן אלא ז"ל הוא מטעם אחר והאומר שפמורש שבת ע"לך הוא כמו שפי' הרמב"ן ז"ל שהביאו הגאון וא"כ מדהביא דברי הרמב"ן ז"ל להקשות אפי' רש"י ע"צ"ג שלא ר"כ מדברי רש"י ע"כ באותו פסוק ממש שיש עני' משום כדברי הרמב"ן ז"ל וא"כ ע"כ הכי נמי דפירושו בגמ' נמי כפירושו על התורה וזה שטות.

ומעתה אזלה לה נמי מה שכתב הגאון משכנות ועקב וז"ל מבואר שמלבד איסור שיש בכל האיסורים שלא להאכילו בידיים ע"ש בזה עור איסור מפורש כפי' צ"ל מלאו דלא תעשה כל מלאכה וכו' וקצת ב"א מ"ולזיקין מאד בדרותו בנתנית חפץ לתנוקן לטלטל ולהביא מבי"ה מבלי שום על לב שיש בזה איסור דאורייתא ואף בכרמלית ע"א איסורא איכא ע"כ ע"ש אבל לפי מה שכתבתי אין להטעם על איסור בני ישראל דיש להלך בין קטן לקטן אבל ודאי קטן שירוד למי עושה הצדק עם הגאון ז"ל דאו ככר עושה לערמנו אבל אם עושה מעצמו לית לן בה וכו"ל.

ולכן נלפעי"ד מה שעולה להלכה דבקטן שאין בו דעת עושה לדעת אביו מותר לו ליתן סדור אין שירוד שישאנו למקום שהוא רוצה להליך בנזן לביה"כ וכדומה, אבל בקטן שעושה לדעת אביו, ודאי אסור לעשות, שהרי א"ת ככר באנו לאיסור של שבתה, ואף במקום שאין ש' הד"ץ אלא ברמלית, וליכא אלא איסור דרבנן, וידוע דברי הרשב"א דבאיסור דרבנן ספינן לי' בידיים מי"מ כבר חלקו עליו כמה, ועוד הרי הור"ז פ' כל כתבי כתב להדיא דאף להרשב"א ספינן ליה רק להכריח אבל לא לצריכינו ואדרבה מחינן בידיה ע"ש אבל אם עושה לעצמו כגון שצריך ליה סידור או חומש להתפלל והוא נוטל אותו לעצמו א"ת צריך למצוה כדרי וכשהיה כבר הסידור מותר ג"כ באביו להטלטל בו כיון דהביאו לדעת עצמו שהוא צריך לו וכן כי כיוצא בזה.

החשיבות להתייחס לקטן כגדול

דרכו של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א היתה למסור מידי שבת בשבת בשבתות הקיץ בשעת רעוא דרעוא דרשא בענייני פרקי אבות, ורבים וטובים היו נוהרים לבית המדרש לשמוע את דבריו המאירים.

ותיאר בנו, שבאחת השבתות הגיע לביתו עובר אורח איש חסיד ותיק, והודעתי לו כי הנני הולך לדרשת הרב דמתא בפרקי אבות, ומשתבח ב"י אותו האיש שהוא אינו הולך לשם, שכן מעולם לא שמע דרשה מהרב מרא דאתריי כיון שהוא מחזיק עצמו ת"ח וחסיד לא פחות מן הרב ומה לו ולדרשתו, ועניתי ואמרתי לו כדי בזיון אוי לאותה בושה וכלימה.

תחילה הוכיחו והראה לו דברי אביו על הכתוב "מסיר אונו משמוע תורה גם תפלתו תועבה", דקי' לכאוי' מה שייכות של קבלת התפלה לשמיעת דברי תורה, אלא שפירוש הדבר הוא היות ולכאוי' קי' היתכן שהאדם לא ירצה לשמוע ד"ת הנחמדים מזהב ומזב רב מחוקיק מדבש ונפת צופים יוצאים מאת ה' שכל אלקי, וע"כ משום שאומר - כי אותו האומר זאת הוא קטן הערך יותר ממנו, והגדול אין צריך לשמוע מן הקטן ממנו, אולם טעות גדולה היא לאין ערוך.

שהרי לפי שיטתו שהגדול אינו צריך לשמוע מן הקטן ממנו, א"כ איך ישמע לו הקב"ה את תפלתו שהוא קטן ממנו אין ערוך אליו כלל, וז"ש מסיר אזנו משמוע תורה, באומרו שהוא קטן ממנו, לכן גם תפלתו תועבה שהקב"ה אלף אלפי אלפים הבדלות ודאי גדול ממנו, לא ישמע לתפילותיו. ובאותה מידה ידאג לחוס על הקטן לבל יחטאינו בחטאים בחושבו שהוא פחות מחוייב מהגדול, ולכן סגולה נפלאה היא להתקבל חמלתו, שיטה אזניו לשמוע תורה אף למי שהוא קטן ממנו, ולזה צריך הטיית אוזן, היות כי היצה"ר אומר לו להיפך, לכן יכבוש את יצרו ויטה אזנו לשמוע מן הקטן ממנו, ולעומת זה מדה כנגד מדה גם הקב"ה ישמע לקול תפלתו.

דם הוא המשקה הנמצא בכל חי. כל הנבראים שיש בהם דם נולדים כך עם הדם. לכן הוא נקרא דם הנפש כי באין דם רח"ל אין נפש. על הדם נאמר שהוא נשפך כמים. אבל המקור ממנו למדו בגמרא שדם נחשב משקה הוא מהפסוק: 'ודם חללים ישתה' שנאמר בפרשתנו על ידי בלעם.

אף על פי שהחשבת הדם למשקה נלמדת מהפסוק 'ודם חללים ישתה' הדם יכול להיחשב משקה גם אם אינו יוצא מהאדם כשהוא כבר נקרא 'חלל' כשהוא מת. אלא גם בעוד האדם חי, כאשר יצא ממנו דם כתוצאה ממכה או פצע. הגמרא קוראת לזה 'דם מגפתו' דם שיצא כתוצאה מנגיפה ממכה 'פן תגוף באבן רגלך' יש לו דיני דם.

במשנה בחולין נחלקו בזה תנאים אם דם מגפתו מכשיר אוכלים לקבלת טומאה או לא. השאלה היא אם אומרים 'מה לי הרגו כולו מה לי הרגו מקצתו' או לא. למעשה אם יצא ממנו דם, אם נשפך דמו זה נקרא 'דם חללים'. וכתבו הראשונים שבאמת מהתורה אין דם מגפתו נחשב למשקה והלימוד מדם חללים הוא רק אסמכתא.

אם אתה פוצע אדם ודמו שותת זה נחשב להריגת מקצתו שפכת את דמו לארץ. התורה אומרת: 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם' פשוט הפסוק היא כמו שלומד רש"י ותרגום אונקלוס שהכוונה היא שיש עדים שראו את שפיכת דם האדם. רק כאשר אדם שפך דם 'באדם' לפני שני עדים אז דמו ישפך. 'כי בצלם אלוקים עשה את האדם'.

הגמרא בבבא מציעא אומרת: 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים' דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא' שקודם מאדימים פניו כמו שכתבו תוס' שם: 'שהדמים מתאספין לברוח' וכשהוא מתבייש הוא מחוור. לכן מי שעושה זאת על ידי הלבנת פני חברו נחשב לשופך דמים. ואולי בדרך דרש נובל לומר שזה נקרא: 'שופך דם האדם באדם'. אם תלבין פני חברך אתה יכול להיחשב שופך דמים גם אם לא הקזת את דם חברך החוצה. גם אם הדם נשאר בתוף גופו.

המשנה באבות אומרת: 'והמלבין פני חברו ברבים והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא'. חטאו של המלבין פני חברו ברבים כל כך חמור שאין לו חלק לעולם הבא.

הרשב"ץ בפרושו 'מגן-אבות' מסביר מדוע החמירו בהלבנת פנים ברבים יותר מהרציחה, שהרי הרוצח יש לו חלק לעולם הבא והמלבין פני חברו אין לו חלק לעולם הבא. מפני שהאדם הזה לא מרגיש ולא מכיר שהלבנת פנים זה רציחה והחטא הזה לא חמור עליו ולא יתעורר לתשובה וימות וחטאו עמו ועונו בו'.

'החיים והמוות ביד הלשון'. עם הלשון שלך אתה יכול להחיות אדם ואתה ח"ו יכול להרוג אותו. עלינו להתבונן ולהפנים שיש שפיכות דמים ויש רציחה גם בלי להרוג ובלי לפצוע ואפילו בלי לשפוך דם. בין אדם לחברו זה לא משחק זה דבר מסוכן זה יכול להרוג אפילו בלי שתרגיש שעשית משהו רע.

אנחנו צריכים להיות רגישים לכבוד חברינו לחשוב פעמיים לפני שאומרים ביקורת לפני שאומרים בדיחה שיכולה להרוג. לא תמיד רואים את הדם הנשפך אבל הוא נשפך. צריך לחיות תמיד עם חשבון הנפש, מה אמרתי, איך התנהגתי כי אם לא אכיר, אם לא אדע שעשיתי רע, אאבד גם את עולם הבא.

'אכילת דם'

דינים שונים ורבים נאמרו על הדם. על נוזל החיים הזורם בעורקנו. על דם האדם ועל דם בעלי החיים. מצוות רבות נעשות בדם. מצוות מילה, הטפת דם ברית שעל ידה אנו נכנסים בבריתו של אברהם אבינו עליו השלום. מצוות זריקת הדם בקרבנות שהיא המכפרת ודינים מיוחדים שיש לדם של קרבן החטאת עוד קודם זריקתו של הדם על המזבח.

בהרבה מקומות בתורה הוזהרנו על האיסור החמור של אכילת דם בהמה, חיה ועוף בין טמאים ובין טהורים. פסוק מיוחד נאמר באיסור אכילת דם להזהיר גדולים על הקטנים. אבל דם אדם, דם שרצים ודם דגים לא חייבים עליהם מן התורה.

דינים נוספים נאמרו על הדם שהוא נכלל בתוך שבעת המשקים המכשירים את האוכלים לקבל טומאה. 'שבעה משקין הם', אומרת המשנה במכשירין, שאם באו על האוכל הכשירו אותו לקבל טומאה ואלו הם: 'הטל, והמים, היין, והשמן, והדם, והחלב, ודבש דבורים'. אף שנאמר בפסוק 'מכל האוכל אשר יאכל אשר יהוא עליו מים יטמא' שצריך ביאת מים כדי להכשיר לקבל טומאה. אין הדבר אמור רק בביאת מים בלבד. אלא גם אם באו על האוכל ששה משקין נוספים, כמו: יין, שמן, חלב, דבש, דם או טל הוכשר האוכל לקבלת טומאה.

את המקור לקביעת שבעת המשקין למדו חז"ל מהמשך הפסוק: 'וכל משקה אשר ישתה', שבא להוסיף על מה שנאמר בתחילת הפסוק: "אשר יהיה עליו מים" ממה שכתבה תורה רק מים הייתי אומר ש'אין לי אלא מים מנין לרבות היין והשמן והחלב והדבש והדם והטל תלמוד לומר 'וכל משקה אשר ישתה'. לא רק מים אלא גם כל מה שנקרא משקה נכלל בשבעת המשקין.

בתוספתא הובאו לכך דרשות מפסוקים ומהם למדו חז"ל מי מהנוזלים נקרא משקה להיכלל בין שבעת המשקים המכשירים לקבל טומאה. אמנם דעת הרמב"ם היא שעיקרון של שבעת המשקין הוא מהלכה למשה מסיני והפסוקים שהביאה התוספתא הם רק לאסמכתא בעלמא.

לכאורה אם נתבונן נמצא שלכל אחד משבעת המשקים ישנו מאפיין מיוחד. מים וטל הם המשקים שנאמרו בפסוק: 'אשר יבוא עליו מים'. הם הכרחיים לקיום הבריאה. הם קדמו לבריאה ו'רוח אלוקים מרחפת על פני המים'.

יין ושמן הם משקים שזבים ויוצאים מהפרי בתהליך של סחיטה. הם בעצם גופו של הפרי הגמרא דנה על זיתים וענבים האם המשקה שבתוכם 'מבלע בליעי או מפקד פקדי'. הם שונים ממשקים היוצאים מתותים או רימונים או שאר כל הפירות שאלו נקראים מי תותים או מי רימונים או מי פירות. 'יש להם שם לוואי'.

חלב ודבש הם מהות שונה. בהתהוותו של חלב הנקבה אחרי שילדה נחלקו תנאים: רבי מאיר סובר דם נעכר ונעשה חלב ודורש זאת מהפסוק: 'מי יתן טהור מטמא' היינו חלב מדם. שחלב הנקבה היה בתחילה דם, שאסור. והפך לחלב שמותר. כמו בבהמה שהדם שלה היה אסור באכילה וכשהוא נהפך ונעשה חלב הוא מותר באכילה. ולדעת חכמים ורבי יוסי 'אין החלב בא מן הדם'.

Table with 4 columns: פוטו סטודיו, גל פז-רשת למוסיקה, פוטו ציון, אחים הקר. Includes contact info for Rav Yehonatan Aibshitz.

Advertisement for 'Masa' (מסע) featuring 'Shlomi Menachem' (שלמי מנחם) and contact information for Rav Yehonatan Aibshitz.